

LIZER

AN

OTRO N-ESKOP ZANT-BRIEG HA LANDREGER

D'ar Veleien ha d'ar Gristenien euz e Eskopti

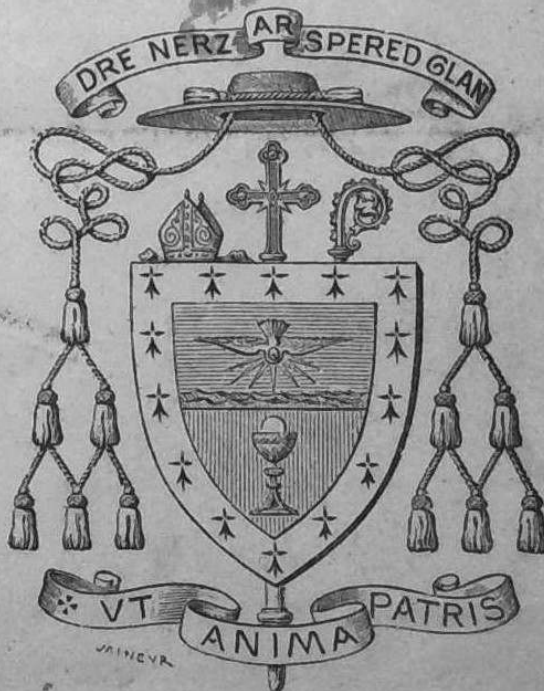
DIWARBENN

AN DROUK A ZO BREMAN O REN

EUZ A BELEC'H E TEU. — PENOZ E VO PAREET

HA GOURC'HEMENO AR C'HOAREIZ

Evid ar bla 1907, goude donedigez On Zalver

ZANT-BRIEG

MOULLET EN TI RENE PRUD'HOMME

Mouller an Eskopti

1907

LIZER

AN

Otro n-Eskop Zant-Brieg ha Landreger

D'AR VELEIEN HA D'AR GRISTENIEN EUZ E ESKOPTI

DIWARBENN

AN DROUK A ZO BREMAN O REN

EUZ A BELEC'H E TEU. — PENOZ E VO PAREET

HA' GOURC'HEMENO AR C'HOAREIZ

Evid ar bla 1907 goude donedigez On Zalver

JUL-LAURANZ-BENJAMIN MORELLE,

Dre drugare Doue ha beli On Tad Zantel ar Pab

Eskop Zant-Brieg ha Landreger

D'AR VELEIEN HA D'AR GRISTENIEN EUZ ON ESKOPTI

Zalud ha bennoz a-beurz Jezuz-Krist, on Otro

ON BREUDEUR KER,

Amzer zantel ar c'hoareiz o vont da grigi, a ra d'imp skrivan d'ac'h al Lizer-man. Bep pla, pa zigoue ar c'houlz-man, an Eskop a zo e zever kelen ha kentelien ar gristenien war ar pezh a zell ouz mad an Iliz ha mad hoc'h ine ; dever ezet d'imp d'ober, pa n-e gwir hoc'h euz hast ha c'hoant d'on c'hlevet. En dro-man, ec'h efomp berr-ha-berr gant-hi. En stumm mar

kers an treo, n'eo ket hurr-gomzo a fell d'imp : gwell eo pidi, pleal gand ar vad, poanian ha labourat. Na vec'h ket, eta, en zonz e tisplegfemp aman dirag ho taou-lagad unan-bennag euz gwirioneo kaer on relijion, pe unan euz ar gourc'hemeno e ver ar muian techet da ankoat. En kreiz an darvoud a c'hoarve breman, pep tra 'zo en riskl, ha gant-se, kouit a vann all e-bed, e komzfomp diwarbenn ar groaz hag an drubuill a zo kement war on ine ken n'hall ket on zonz trei gand treo-all.

Doare poaniuz-an Iliz e-barz bro Franz en amzer hirie ; petra 'zo penn-kaoz da gement-se ; petra a hall on zovetat ha digas fianz en on c'halon : setu, On Breudeur ker, gand petra eo poaniet ha nec'het o spered koulz hag on hini. Vad, eta, ha konfort a raio d'imp dispakan ha lodenni an eil gand egile on zonz war gement-man.

Nemed dall e ver, eo skler gwelet pegen truezuz eo doare an Iliz en on bro Franz. Aboue pemp pla warn-ugent, na baouezer tamm d'ober brezel d'ehi, herrdan ma heller.

Ar brezel-ze, poell hag ijin o heul anehi, a ie da gentan doustadig ha dre dindan ; breman, e kerz war arog, didro ha dispak. Tamm-ha-tamm e ver deuet a-benn da dapout an tu krenv war an Iliz ha da lemmel digant-hi ar pezo oa dleet d'ehi, ar vad he devoa groet ha goneet.

An tado relijiuzed hag al leanezed a zo bet lemmet o c'houentecho digant-e : tolet er meaz, war greiz an

hent braz, hep ti na boed, o deus renket pe klask o bevanz pe mont d'ar broio-all. Kaset int bet diwar-dro ar vugale, diwar-dro an dud koz, diwar-dro ar bevien hag an dud klanv, diwar-dro ar re-ze oll o deus ar muian ezomm da gaout repu ha karante digand an Iliz, war ar bed-man. Kroaz Jezuz 'zo bet distaget ouz moger an ti-skol, hag arabad d'ehi bean gwelet ken, nag en tribunal, nag en hospital, nag er c'hazern na zoken war vord an hent, bete gout na teufe lagad On Zalver da c'honit kalon ar bugel, da frealzi poan ar c'hlan-vour, da rei sklerijen d'ar barner, nerz d'ar zoudard, ha da ren gand e hent ar beajour. An Iliz n'he deuz ken mann da zousial er skolio, nag elec'h-all, ma zo eur vad bennag d'ober ; gir e-bed anehi, nag e-barz al lezenno, na war ar pezio ugen-realed, na pa ve eur goël-bennag gand tud ar vro ; aoun 'zo dira-z-hi ha kaz 'zo diout-hi ; hag, evel-se, e ver deuet a-benn, gand eur gounar a-beurz an drouk-spered, d'ober diouz on bro eur vro digristen ha dizoue. Setu al loden gentan ouz ar brezel a zo bet dalc'het d'ober d'an Iliz, brezel digar, ha hep paouez eun elwen.

Al loden-all a zo breman o ren dirag on daoulagad. Ken gwaz eo hag e-ben ha ken dismantruz. On enebourien a lare abouez o fenn n'o devoa droug e-bed nemed ouz darn hag e felle d'e trei re-all gand an Iliz ha lakat ar vro a-bez da blegan dindan-hi. N'ho devoa nemed resped evid ar gatholiked a heuille o relijion herve o c'honsianz ; mankout a rea d'e miret, kousto da gousto, frankiz da bep unan da gridi herve

e zonzj ha da bidi evel mar kar ; rag an dra-ze a zo deuet diwar ar Revolution. Herve klevet an-e, na glaskent nemed vad da veleien ar parouzio, dister ho lod, en kichen ma oa menec'h, pinvidig o kouentcho, an taol gant-e, hag oc'h ober konverz hep ali ar gouarnamant. Ha gant-se, e felle d'e lakat an treo kompoez, zikour beleien ar parouzio, bete mar plijfe gand ar re-man chom er sikitiri hep zorc'henn zoursial ouz treo ar bed.

Setu breman freuzet gant-e ar c'honkordat, freuzet krak-ha-krenn, a-enep an oll lezenno a zo o ren ar bed, hep rei mann da c'hout d'an Tad Zantel ar Pab. Beleg ar barouz, aboue n'euz konkordat e-bed, n'eo ket gwelloc'h arru gant-e evid na oa, arog, an Tado relijiuzed. An tamm bara zinet ha touet gand bro Franz rei d'ean en trok ouz ar mado laeret digand an Iliz, an tamm bara-ze a zo nac'het kri diout-an. Na c'houller ken lezel gant-an an ti elec'h m'eman o chom, koulzgoude dleet d'ean. Gwelet on euz beleien goz, gwenn ho fenn, tremenet gant-e eul loden vraz euz o bue o poanian en eur barouz, karet gand an dud evel ma kar bugale ho zad ; gwelet on euz an-e argaset e-meaz o zi ha leusket war an hent ; koulzgoude an ti-ze a oa d'e da chom e-barz, zavet a oa bet evit-e gand aluzen ar gristenien ha roet d'e da lojeiz a-beurz al lezen. Ken gwas-all a zo bet groet d'an Eskibien, daoust d'ar resped o deus ar gristenien evit-e, daoust d'o n-oad ha d'o zantelez, gand tud fuloret a-enep an Iliz ken na reont forz pegen fall d'ober. Pa ve c'hoant da zizec'han ar feunteun e stoufer ar vommen ; hag, evel-se, evid na vo

ken na beleg, hag, a-nez beleg, relijion e-bed, eo breman stoufet ar seminerio braz ha bihan, eet gand ar gouarnamant, beteg ar re zoken na n-evoa na gwennek na beli war-n-e. Tud iaouang ha krennarded, netra da laret diwar o fenn nemed e oaint bet zavet fur gand tado ha mammo kristen, nemed e felle d'e implian o bue en kerz Doue ha zilvidigez an ineo, a zo bet, a-greiz tevalijen an noz, kaset e-meaz o c'hampcho elec'h ma pedent ha ma student abalamour d'e da vont da veleien ; ha, digouet int ganac'h war an hentcho goloet a erc'h, en eun tammik pak, diwar-bouez o dorn, o levrio hag o dillad, o vont e-treseg ar ger daved o zud rannet o c'halon gant ar vil groet d'o bugale ; hag ar re-man, goude bean paeet joauz ha penn-da-benn o dle d'ar vro, a zo groet d'e adarre, disleal-mat, a'ober o servij. E keit-ze, e kaser tud da evesat an oterio evid n'halla beleg e-bed laret an oferen hep permission ar gouarnamant, anez bean barnet ha kondaomnet dirag an tribunal da baean amand. Ar mado bet d'an Iliz diganac'h pe digand o tud a zo peillet ha dispignet, kontrol-beo da volante ar re o devoa roet an-e. Mennad diwean an den o vervel a rer a e-nep d'ean ; hag, ar pez zo c'hoaz muioc'h kri, digand ineo ar re varo, n'hellent ket zével o moez da glemm ha da zifenn o zra, e laerer ar fondasiono.

En zell eman enebourien an Iliz da chench penn d'ehi ha da zisober ar pez zo bet groet gand Jezuz e-unan. An Iliz-ze zo diazeet war an Tad Zantel ar Pab hag an Eskibien : int 'zo da urzan ha da ren pep tra,

ha setu e c'hoantaer rei ar garg-ze da botred ar gouarnamant, d'e da zoursial ouz mado an ine, ha da chench evel ma plijo gant-e, an Iliz bet krouet gand On Zalver Jesus-Christ ha red d'ehi chom evel m'eman pe vont da fall. N'hall ket trei ha disrei, evel treo ar bed, herve zore'hen an dud.

Daoust hag en e vo evel-en peurachu d'an torfejo ? Piou a gredfe laret na vo ket an ilizo-ze bet zavet gand fe o tud koz hag an aluzen roet ganac'h, lemmet digand ar relijion hag groet gant-e evel ma rer gant an tie-all ? Piou a gredfe laret na vo ket amzer gri evel ma oa bet gwech-all evid ar gristenien, na vo ket prenet an ilizo, kaset Doue e-meaz, ha red d'ar veleien mont da oferinian en mengleuio dindan an douar pe e-barz ar grancho.

Diez eo an treo ha stard ar reuz, hirie an de, pa omp o skrivan d'ac'h on Lizer. Dre garante evid an ineo hag o vean n'ho deus ken c'hoant nemed gwelet peuc'h o ren, Eskibien Franz, gant bolante On Tad Zantel ar Pab, o deus diskwelet d'ar Vro an tu da zilurian ar guden 'zo kement a vec'h gant-hi. Na digeri a rei ar re 'zo a-enep ar relijion o daoulagad da welet ar wirione ? Gouveet a vo kement-se prestig. Mar zav peuc'h e-mesk an dud, an Iliz a vo kaoz. Mar krog trouz ha brezel, an dud a skiant vad a ouveo piou da damall.

O welet ar bed o vont ken fall ganimp, o welet liz Franz ken gwas blouset en de a hirie, eur zonzj a zeu war on spered, On Breudeur Ker. Penoz e zo bet gallet

gwaskan ar gatholiked ha mongan liberte an Iliz evel ma zo groet en on bro Franz ? On bro, merc'h henan an Iliz, a oa dreist an oll broio kristen ; hi a roe dorn da Zoue er bed-man ; hini n'he deuz poaniet koulz hag hi da gas sklerijen an Aviel dre bevar c'horn ar bed.

Perag 'ta n'eo ket 'n em zavet, en eun taol, tud Franz a-bez, da harz ar re a fell d'e pladan ar gatholiked dindan o zreid ? Hep mar, en meur a lec'h, a zo bet poaniet ha stourmet da zifenn al lealded hag ar justiz dleet da bep den. C'houi a oa er penn kentan, ha plijadur a ra d'imp anzav aman oc'h euz groet ho tever war gement-se. Gwelet oc'h bet o tiwall, noz-de, gand nerz ho pue, tie ar frered hag ar seurezed o devoa groet ken aliez a vad d'ac'h. Pa zo c'hoantaet ober ivantor e-barz an iliz, tapout krog er veselio zakr da c'hout pegement e talveent, c'houi oa a-dal da doull an or o tifenn mont e-barz. Pegen mad ha pegen karanteuz n'oc'h-hu ket bet evid kloer ar Seminer en keit ha ma oaint en anken ha hep boed o c'hortoz bean kaset er-mez ? Ha goude ma oa bet torret a dolio bouc'hal an orejo war-n-e, p'o deus renket mont arog, c'houi hoc'h euz o digemeret mad en o tie ha heuillet gand fe, a-dreuz ruio kear, Jezuz red d'ean kuitat e chapel ha klask repu e-barz an Iliz Katedral. Ni, ive, biken na ankoafomp ar garante hoc'h euz diskwelet en on c'henver, c'houi, Zant-Briegiz, diredet da rei frealz d'hon c'halon ha konfort d'on ine, pa oamp, arog mar zavaz golo-de, kaset kouit, dre forz, ouz on Falez. Ar Palez-ze a oa on zi ha ti ar re a vo eskibien

en Zant-Brieg war on lerc'h; dleet a oa d'imp chom da lojan e-barz ha miret anean evid ar re-all.

Koulz goude, red eo en anzav, n'eo ket bet pobl Franz stonket ha zouezet, kement ha ma oa dleet, gand an oll dreo-ze.

Perag e chomer dizeblant o welet pegen kri ha pegen displeal e ver evid ar gatoliked? Allas! n'hellomp ket en nac'h, ar pezh 'zo kaoz, eo n'euz ken fe awac'h en on zouez. Ar fe a ro nerz d'an ine hag a ra d'an dud difenn kaloneg ar pezh a zo da Zoue. Ma vije fe birvidik evel ma oa gwech-all-goz, biken an dud dizoue n'ho dije na kredet, na zonjet hepken, ober kement-all a-enep d'ehi.

A belec'h, vit-se, eo deuet ar fe da goac'han? Ouz ma n'anaveer ket ervad ar relijion. N'omp ket en zell, On Breudeur Ker, da ziskwell d'ac'h e verra skiant an dud, en kement rumm 'zo, war ar relijion. Skler eo an dra da welet. Stank-ha-stank e kaver tud, disket mad a-hend-all, spered lemm d'e, ha n'ouzont ket an disteran tra war ar relijion, ken, pa c'hoantaont komz diwar he fenn, na reont nemed draillan kaojo hep gout petra e laront. Ac'hane ive eo ezet gout pegen ampoentet eo bet darn, diskamant ha skiant d'e, pa o deus c'hoantaet ober lezenno war ar relijion; n'o deus groet nemed lurian treo.

Daou rumm tud 'zo ha n'ouzont ket petra eo ar relijion.

Ar rumm kentan eo an dud n'ho deus biskoaz gouveet netra diout-hi, na reont van o klevet komz

anehi; n'euz gant-e na kaz na karante. O vean n'anaveont ket ar relijion, na c'hoant d'e d'anaveout anehi, tamm-ha-tamm e teuont da vean dizeblant en he c'henver ha d'ober fae war-n-hi. Na rer fors ouz an dra pa n'ouveer ket petra eo. N'euz istim e-bed, ha, ken meur rag-ze, n'euz na gred na kalon da ziwall ha da zifenn ar pezh n'eo ket anaveet.

An eil rumm 'zo wasoc'h c'hoaz. Ar re-man o deus bet diskamant fall war ar relijion. Gout a ouzont eun dra-bennag diwar he fenn gand kalz a c'hevier da heul. Gand ar gevier, o spered a dro war an tu gin hag a ro d'e da gridi n'hall ket ar relijion kordan gand spered an den na gand ar skiancho neve deuet eur pennad 'so e-mesk an dud.

An dud-man, On Breudeur Ker, a zo lorc'h en-gand ar pezh n'ouzont ket ha diez rei ar wirione d'e da intent. Sul-vui e sonj gant-e bean disket mad, sul-vui e krog an orgouill en o spered, hag e teuont da drei a-nep ar relijion, da gasout anehi ha d'ober brezel d'ehi.

A dra sur, gand an daou rumm tud-man, eo bet ezet skei ha gwaskan ar relijion evel ma zo groet en Franz; ar pezh na vije ket bet gallet d'ober en broio-all, neubeutoc'h katolig, med e-lec'h ma fell d'an dud e ve lezet gant pep hini liberte da heuil e relijion.

Med dalc'homp da welet penoz eman kont. Ma n'anave ket an dud o relijion eun dra-bennag 'zo kaoz. Ia, daou dra. N'euz roet diskamant e-bed d'an dud, pe an diskamant roet d'e a zo bet diskamant fall ha

noazuz; hag an dra-ze 'zo dre-oll, pa n'eo gwir, dre-oll e welomp an dud o vean memez tra.

Dever kentan an Iliz a zo rei kelennadurez d'ar bobl. Dre ar gelennadurez eo en em zil fe en diabarz an ine : *fides ex auditu*, ar fe a zeu diouz ar c'hleved, eme an abostol. Ac'hanta ! na glevomp nemed ar pezh a ve laret ha disket d'imp.

Meur a stumm a zo da rei deskadurez kristen d'an dud, med ar gwellan eo prezeg d'e diouz ar gador-zarmon. Amzer 'zo bet, ar bobl a zileoe ervad ar zarmonio hag a zente ouz ar pezh a vije laret. Med, hirie ispisial, a zo daou dra-all o prezeg ive d'an dud : ar skol hag ar journal. Krigi a reont doun er sperejo; ar skol a dro hag a stumm skiant ar bugelig iaouang evid ar peurest euz e vue; ar journal, brao da lenn, newentio war-n-an, a oar rei d'an treo al liou a blij da bep-unan, hag evel-se bean arru mad gand an oll.

Gallet a vije bet marteze lakat ar skol hag ar journal da gordan gand ar pezh a ve zarmonet en iliz. Neubeud a wech e c'hoarve kement-se; rag neubentat a ra ar skolio gristen, ar journalio mad n'int lennet nemed gand eun toulladig tud, en kichen ar skolio dizoue hag ar journalio fall a stanka da zilan en-touez ar bobl, falz-kredenno, gevier ha zorc'henno fall.

Setu ar wirione. Ha breman eo da pep hini ober ervad e eksamen, ha gwelet hag en n'euz netra da damall war e gonsianz. Mar trec'h ar skol hag ar journal war a pezh a zisker d'an dud diouz ar gador-zarmon, n'omp-ni eun tammig bennag da damall

war gement-se? Eskibien ha beleien, na gouveet on eus-ni ober evel ma oa dleet en amzer vremen? N'omp-ni ket dalc'het da gempenn on zarmonio ha da drouzal evel ma vije groet gwech-all, hep tempzan on c'homz ouz spered an dud? Dleet eo prezeg en iliz, ze 'zo bet a viskoaz; med dleet eo ive prezeg d'an dud dre-oll hag en kement stum 'zo; en tie, er parko, war an hentcho.

Na het omp-ni troet awalc'h gand ar skolio kristen, mad da zikour an-e ha da bleal a-du gant-e, sul vui ma welemp enebourien on fe o c'hoari o fenn da voutan ar skolio-ze? Nag intentet on eus-ni pegen red eo kaout journalio mad en amzer 'zo o ren, ha poaniet pep hini, herve ma hall, da rei harp ha zouten d'e?

Zevel a remp ilizo ha chapello pinvidig, graiet brao en diabarz. Eno, e vije oviso ar c'haeran. Mad e oa kement-se. N'euz netra re gaer evid Doue a zo o chom ganimp war an Oter. Med, na welemp-ni ket e neubentat an dud en dro d'imp hag e trouze on moez ouz ar gador-zarmon, ha moez an ogro, evel pa na vije nemed hanter leiz an iliz a dud? Ha, a-bep ma koac'he an dud da zont d'an iliz, tolet on eus-ni ple penoz e laboure on enebourien d'imp da deann skouer diwar-n-e?

Ni a zave ilizo, hag, e-keit-se, int a blee gant journalio. Ar journalio-ze a gase brud ha kreden dre ar vro, evel ma plije gand ar re-man. Evel-se int deuet a-benn da drei ar sperejo a-enep d'imp, a-enep d'on c'hreden, a-enep d'on oviso, ha da harz an dud da

zont ken stank d'an ilizo. Ken meur rag-se, e tleje bean zavet skiant-prenan d'imp. Da stourm a oa, gwellan m'hellemp a-enep d'ar journalio fall ; hag ar journalio mad a oa da zouten. Na groet 'zo kement-se ?

Evid laret on zonzj penn-da-benn, On Breudeur Ker, pep hini n'euz eun dra-bennag da damall d'ean e-unan ouz ar pezh 'zo c'hoarveet. Arabad eo koulz goude mont re bell gant-hi ha bean re nec'het on c'halon, rag ar C'honkordat a oa c'hoaz o ren. Na larfomp drouk e-bed diwar e benn, pa n-e gwir en a zigasaz peuc'h en Franz goude ar goad skuillet en kers ar Revolution vraz. Koulz goude ar C'honkordat na oa ket heuillet reiz. Unan ouz an diou gosteen o devoa zinet anean, a rea impli fall gant-an da waskan ar gosteen-all. Kent ober eun dra-bennag, kent kaozeal, e vije red da Eskop ha da veleg teurel ple, bete gout na teuje ar gouarnant da noazout d'ar relijion abalamour d'e. Evel-se e tigooue d'e bean meur a wech nec'het o vean n'hellent na laret frank ar pezh a oa en o c'hreden, na gober evel ma plije gant-e.

Torret eo ar C'honkordat-ze, bet kant vla ganimp. Torret fall eo, hep netra, hep digare e-bed, hep na dal mann ar pezh 'zo groet, pa n-e gwir eur gosteen a zo eet gand he fenn unan, a-enep kement lezen 'zo emesk broio ar bed. Da vihanan, breman p'eo torret, e vo on liberte d'imp. Hep mar, gand Lezen an disparti, lezen groet da waskan anomp startoc'h c'hoaz, e vo esaet huali al liberte-ze ; med hon-nez n'eo ket eul lezen da bad pell. Abred pe diwead, an dud, gand

o skiant vad, a zavo mez d'e ouz al lezen-ze, hag, eur wech ouspenn, Doue a ouio tennan ar vad diwar ar fall.

Gand al liberte on deus hadgoneet hag e tifenfomp euz on gwellan, na petra a refomp-ni, On Breudeur Ker ? Bean 'vo, mar keromp, eur benvek, etre on daouarn, da argas an ignoranz 'zo kiriek d'an drouk c'hoarveet ganimp, ha da lakat eur sklerijen dous ha nerzus da bara war wirioneo ar relijion, 'zo bet goloet, eur pennad gand eur wabren denval.

Oll o kalvomp d'en em vodenni dindan banniel zantel ar groaz. Ma g-eo disprizet ha tolet er mez euz a lec'h-all, ma vo rentet enor d'ehi ganac'h, ma vo roet d'ehi ar plas kentan en ho tie, ma vo douget en ho kerc'hen evel ar pezh a zo a gaeran dirag ho taoulagad ! Ha, dindan ar banniel-ze, e kersfet oll da c'honit ineo ha da hadan mui-ouz-mui ar wirione.

Ni, Eskop ha beleien, a lakeo evez da neveat ar geennadurez on eus ar garg da rei da bep unan, d'he lakat da blijout mui-ouz-mui d'ar sperejo ; hag, o vean ma tostaomp aliesoc'h ha nesoc'h d'an ineo a zo fiet en-omp gand Doue, dalc'h-mad e klasfomp an tu da rannan d'e bara ar wirione, o gwir vagadurez.

Ha c'houi, On Breudeur Ker, sklerijennet gand an treo glac'haruz a welomp en on bro, d'an amzer a ren, a gomprenno well, n'euz ket d'ober kement a fae, hag e sonjec'h marteze, war ar relijion hag he c'hredenno, pa n-eo gwir, adaleg ma voint goloet a denva-

lijen, na ren ken nemed an disurz, an drubuill, a laka ar bed da vont da goll; ha kaout a reio d'ac'h, elec'h disprizout kelennadurez ar fe, ec'h eo eun enor he studian ouz ar gwellan, pa n-e gwir dreiz-hi e teu pep mad, ha hep-hi pep drouk en kement bro a zo.

C'houi, hag en eus roet Doue bugale d'ac'h, pouezan a refet ar garg en euz lakeet war o tiuskoa a dad hag a vamm. Ar vugale-ze n'int ket roet d'ac'h, evidoc'h hepken nag evid ma voint hoc'h evurusted. Galvet int, evel Fransizien da vean zikour hag enor ar vro, hag, evel kristenien, zikour hag enor an Iliz. Dac'h-hu eo da ziski kement-se d'e. Mont a rafec'h a-enep d'ar pez 'zo en ho karg ma ve c'houi a deufe da ankoat an dra-ze en eur gas ho pugale d'eur skol bennag elec'h na vije disket d'e nemed ar pez a zo gaou hag a-enep ar fe gristen. Doue a c'houlennfe kont diganac'h euz a gement-se.

Hini anoc'h ive, On Breudeur Ker, na dle dizousial, hirie ouz gwellan tra 'zo da c'honid sperejo an dud: ar skrid hag ar gomz, ar journal hag ar gaozeadenno pe *gonferanso*. Daou dra a zo en dever pep-unan war gement-man: eun dra a zo difennet, hag eun dra-all red d'ober.

Difennet eo d'ac'h lezel ar journal fall da zont en ho ti pe etre daouarn ar re oc'h en karg an-e. Nep a bren eur journal evel-se pe a laka digas anean war e hano, a ro dorn d'ar fall hag a zamm war e gonsianz lod ouz an drouk groet gand ar journal-ze. Lenn anean, ze 'zo evan ampoezon ha rei ar maro d'an ine.

Lezel, pe ho pugale, pe ar re 'zo en dro d'ac'h, da lenn anean, ze 'zo bean muntret d'o ine. Na lezer ket a sklabe eur vured ma zo en-hi eun ampoezon, liou an dour war-n-an, ma n'euz nemed ar maro evid an hini a c'hoantao evan diout-an. Arabad eo, eta, lezel a sklabe eur journal, a guz flour, dindan 'goazio brao ha keloio, eun ampoezon evid an ine.

Pere eo ar journalio fall? Eur journal a zo divergont awalc'h da gontan treo hudur, pe, da vihanan, a ra goapr ouz an dud a fell d'e chom fur, setu ar journal fall.

Eur journal dizoue, dalc'h-mad a-enep gwirioneo ar fe, diskred war bep tra, hag a ra fent d'ean gwelet e zo kristenien ha tud devot, setu ar journal fall.

Eur journal, a-hend-all netra da laret diwar e benn, nemed na c'houll ket senti ouz lezen an Iliz, ha mar g-eo troet dalc'h-mad da damall ar Bastored o vean mar kred bean furoc'h evit-e, c'hoant da ziski d'e o dever pe da lakat ane da goll karante ar gristenien, setu ar journal fall.

Ar journalio fall-ze a dleet stoufan dor o ti diout-e.

Med bean 'zo eun dra-all c'hoaz. On Breudeur ker, hag e renket oll pleal gant-an, pep hini herve e c'hal-loud. Red eo rei penn ha harp e-mesk an dud d'ar journalio mad: prenan an-e, kas keloio d'e, rei an-e da lenn, zikour an-e gand on arc'hant.

Bean 'zo en on touez, On Breudeur Ker, hinienzo hag a c'houlen an Otro Doue muioc'h euz o feurz, rag muioc'h o deus bet digant-an. Ar re-man eo ar pep gwellan, an dibab ouz an dud. Helavar int da gomz,

skanv ha lemm eo ar bluen en o dorn. D'e eo da zifenn ar fe gristen, da c'hervel ar re-all d'o heul; ar bluen a vo o c'hleve, o c'homz a dastumo an dud.

Tud gwiek euz an eskopti-man o deus kemeret an hent-ze ha groet labour vad. Meulodi d'e.

Groage kristen, abof herve natur, o deus bet hardiegez awalc'h da zastum an dud ha da brezeg d'e gand komzo distag, nierzuz ha kaloneg. Trugare d'e.

Potred iaouank a-leiz a zo 'n em vodennet dindan banniel ar Groaz. Elec'h implian o iaouankiz da ober an didalve pe da drei gand c'hoariello ha plijadurezo, evel ma vije groet gwech-all, int a oar ive poanian ha labourat a-du gand Doue. 'N em dastum a reont en *Patronajo*, eno e studiont, e tiskont ar wirione, en em nerzont hag e kemeront kalon da drec'hi war ar fall. Mont a reont da glask potred iaouank-all da zont gant-e, d'ober evel-t-e, hag o gonid a reont da Jezuz diwar-bouez o c'homzo hag o skouer vad. Gwelet on euz ar botred iaouang-ze o tifenna ar relijion; gout a ouzont pegement e karomp an-e ha pebez fianz on eus en-e, evid an amzer da dont.

An oll dud, a fell d'e poannial da zigas ar bed war an tu mad ha da zifenn ar relijion, a dle 'n em vodenni, 'n em glevet, bean a-unan, zentuz ouz ar re 'zo bet laket gand Doue da ren an Iliz. Evel gwir vugale eo dleet d'e zenti ouz moez On Tad Zantel ar Pab dibabet a-beurz Jezuz da c'houarn e Iliz e-kreiz ar brezel hag ar reuz a zo breman. Arabad e ve d'e mont an eil a-eneb d'egile. Ma voint oll a-unan ha ma welo an dud pegen

kaer, pegen mad, pegen nierzuz eo an unvaniez-ze d'en em zifenn er brezel a rer d'imp. Ar bed-oll a ro meulodi da gristenien Franz abalamour m'emaint a-unan o senti ouz moez On Tad Zantel ar Pab. Mar talc'h an treo da vont evel-se, abarz eur pennadig aman, e savo sklerijen ha peuc'h er vro, ar gevier a vo mouget, hag ar Fransizien, groet o c'halon evid karout an Otro Doue, a gerso adare gand an hent mad.

N'eo ket laret e chomfe hoc'h Eskop beo bete gwelet an amzer vad-ze o ren. Med joa 'ra d'ean zonzal o pezo poaniet gand ho pue gristen da zigas ar peuc'h; ha, ken meur rag-ze en o karje mui c'hoaz, ma hallje en ober goude bean roet d'ac'h oll garante e galon.

SETU PERAG :

Goude bean pedet an Otro Doue,

Ha 'n em glevet gant Otrone Chaloned on Iliz Katedral.

E meump gourc'hemenet hag e c'hourc'hemenomp ar pezh 'zo aman warlerc'h :

ARTIKL I

Digas a reomp da zonz d'ar gristenien, eo gourc'hemenet gand an Iliz da gement hini a zo eur bla warn-ugent achu, iun bemde, nemed da zul, en-pad ar C'Hoaraiz; ha, da gement hini a zo en-oad a skiant, ober vijel bemde er C'Hoaraiz.

ARTIKL II

Koulz goude, gand permission On Tad Zantel ar Pab, roet an 31 a viz goueren 1905, e vo gallet dibri kig, adaleg merc'her ar Meur beteg ar merc'her warlerc'h Zul ar Bleunio : bep zul, d'an oll brejo ; da lun, da veurz, da iaou ha da zadorn, d'eur pred hepken.

Ar re n'int ket evit iun gant ar gosni, labour stard, pe glened, a hallo dibri kig d'an oll brejo, da lun, da veurz, da iaou ha da zadorn.

En-pad ar C'Hoaraiz, pa ve zadorn an Daouzeg-Deio, ar re n'int ket evit iun, a zo red d'e koulz goude ober vijel.

Difennet mad eo ive en-kerz ar C'Hoaraiz, dibri kig ha pesked d'ar pred, d'ar zul koulz ha war ar peinde.

ARTIKL III

Gallout a rer implian bloneg (1) d'ober zouben pe boed-all, ha ze, hed ar bla, nemed en-pad an tri de divean deuz ar Zun Zantel.

ARTIKL IV

Bep zul, e vo gallet dibri uo d'an oll brejo ; en deio-all, nemed de Wener ar Groaz, d'eur pred hepken. Ar re n'hellont ket iun, n'e ket pec'hed d'e dibri uo, bep pred, nemed bean a ve Gwener ar Groaz.

ARTIKL V

Rei a reomp konje da implian leaz ha amann, bemde, gand ar pred bihanan zoken.

(1) Bloneg da laret eo lard porc'hell hepken ha nan lard all.

ARTIKL VI

Herve bolante On Tad Zantel ar Pab, e c'hourc'hemomp da biou-bennag a gemero ar permisiono roet gan-imp aman, ober aluzen ar C'Hoaraiz.

An aluzen-ze a vo evid obero-mad an Eskopti, eo red d'imp en amzer 'zo breman kemer kalz a goust gant-e.

Asten a reomp, eta, an dorn da c'houlen, en han' Doue, an aluzen digand oll gristenien an Eskopti. Pep hini a renk ober anehi ; med koulz a ve, nep en euz peadra, a renk rei c'hoaz gant mui a volante vad. N'euz forz pegen dister e vo aluzen ar paour, poan d'ean o vevan, hi a denno war-n-an ha war e di, bennoz Doue.

ARTIKL VII

Dre eur bermission-all digand On Tad Zantel ar Pab, roet an 8 a viz here 1904, na vo ket pec'hed dibri kig da zadorn, nemed bean a ve an Daouzeg-Deio pe iun en de-ze.

Bean 'zo ive, evid-se, aluzen da rei ; mar kerer, e rer anehi war ar memez tro gant hini ar C'Hoaraiz.

ARTIKL VIII

Gand eur bermission-all a-beurz On Tad Zantel ar Pab, roet an 8 a viz here 1904, e vo gallet dibri kig de gouel zant Mark ha tri devez ar Rogasiono.

ARTIKL IX

Aluzen ar C'hoaraiz a vo roet 'n o dorn dan Otrone Personed pe da veleien ar c'houlencho. Mad a ve kouls-

goude lakat en iliz eur c'hef merket war-n-an : *Aluzen ar C'Hoaraiz* evit digemer arc'hant ar re e ve diez d'e en rei d'an Otro Person.

ARTIKL X

An Otrone Personed, beleien ar c'houdencho hag ar c'hovezour a roio brasoc'h dispanz c'hoaz mar be red, d'ar re a c'houlennno digant-e.

ARTIKL XI

Pidi a reomp ar gristenien da rei pep-hini muian ma hallo evid ar Seminerio, evid ar Skolio kristen ha Diner ar relijion.

En amzer vremen eo paour ar Zeminerio ha troet fall ar bed a-eneb d'e. Koulz goude, hep Zeminerio, penoz zewel ha diski ar re 'zo galvet da vont da veleien ? Dac'h-hu eo, eta, bean a-du gant-e, ha rei aluzen da zikour an-e da vevan.

Ar skolio cristen, koulz-all, a renkomp da veirt, kousto da gousto : hep skol kristen, en gouzout a ret, n'euz ket a relijion.

Diner ar relijion a zo evid zikour ar veleien n'o deus ken pae e-bed digand ar gouarnamant.

Anez an luzen-man, na voint ket evid bevan, ha gant-se eo dleet d'ar gristenten rei anean dindan boan a bec'hed.

ARTIKL XII

De Wener ar Groaz, herve bolante On Tad Zantel ar Pab, e vo groet ar gest evid an Douar-Zantel.

ARTIKL XIII

De Zul ar Bleunio, e vo groet ar gest evid ar bevien glanv ha diremed a zo en Hospital Zant-Brieg ; an eil zul euz an Avant, ar gest evid ar zoudarded ; ha da zul gouel an Ebestel zant Per ha zant Pol, ar gest evid Diner Zant-Per.

ARTIKL XIV

Ar zul divean a viz Genver ha de gouel an Asansion, e vo kestet, en oferen-bred hag er gouspero, evid ar skol-vraz, a rer diout-hi en galleg : *Institut Catholique*.

Pa zigoueo unan bennag ar c'hesto-man, pe ar gest evid ar Zeminerio, e vo roet da c'houde d'an dud, adaleg ar zul arog, en pron an oferen-bred. Arc'hant ar c'hesto a renko bean digaset d'an Eskopti.

ARTIKL XV

An Otrone Personed a zigaso da zonz d'ar gristenien eo gourc'hemenet da pep-hini ober e bask en e iliz parouz.

An Amzer Bask a zigoro ar bevared zul euz ar C'Hoaraiz hag a glozo d'an eil zul goude Pask. Ar var-toloded a ia da besketan da bell bro, a vo digor an Amzer Bask evit-e adaleg an eil a viz c'hoevrer.

ARTIKL XVI

Pidi a reomp ar gristenien da ren en-pad ar C'Hoaraiz eur vue zantel, da vean devot d'an ofiso ha da dont d'ar zarmonio ; da zival ouz ar pec'hed, d'ober

obero-mad, ha da laret ho fedenno, er ger, gand oll dud an ti.

ARTIKL XVII

Alian a reomp ive ar veleien da zarmon diou wech ar zun, war-ar-pemde, ha d'ober Hent ar Groaz da wener. Goude, e vo gallet rei Zalud ar Zacramant.

Al lizer-man, gand gourc'hemenno ar C'Hoaraiz, a vo lennet en pron an oferen-bred, en oll ilizo ha chapello on Eskopti, de Zul al Lard (1).

Roet en Zant-Brieg, dindan on zin, on ziel ha zin Sekretour braz on Eskopti, an 2 a viz C'houevrer 1907, de ouel Maria ar Chandelour.

† JUL-LAURANZ,

Eskop Zant-Brieg ha Landreger.

Dre urz an Otro n-Eskop :

H. GADIOU,

Chaloni, Sekretour braz.

(1) *T. P.* — Galloud a heller lenn al lizer-man etre diou wech pe ouspen, gand ma vo lennet de Zul al Lard gourc'hemenno ar C'Hoaraiz.